

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Київський національний медичний університет
імені О. О. Богомольця
Полтавський державний медичний університет
Аріельський Університет, Аріель, Ізраїль
Краківський педагогічний університет імені Комісії національної
освіти, Польща
Середня школа «Сент-Ендрю», Канада
Національний коледж шкільних керівників, Великобританія
Лабораторія “Макаренко-реферат” Марбурзького університету, ФРН

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

**БІОЛОГІЧНІ, МЕДИЧНІ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ
АСПЕКТИ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

(21-22 жовтня 2021 року)

Полтава-2021

Біологічні, медичні та науково-педагогічні аспекти здоров'я людини. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / За загальною редакцією проф. Пилипенка С.В. — Полтава: Аструя, 2021. — 236 с.

У збірнику представлені результати досліджень, присвячені біологічним та медичним аспектам здоров'я людини, впливу стану навколишнього середовища, природних факторів живої та неживої природи на здоров'я людини, біорізноманітності України, сучасним проблемам методики викладання біології, медицини та еколого-валеологічному вихованню в освітніх закладах.

Редакційна колегія:

Гришова Марина Вікторівна — голова редколегії, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (головний редактор);

Шевчук Сергій Миколайович — проректор з наукової роботи, доктор географічних наук, професор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Пилипенко Сергій Володимирович — доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (зам. головного редактора);

Остапченко Людмила Іванівна — доктор біологічних наук, професор, директор ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Берегова Тетяна Володимирівна — доктор біологічних наук, професор ННЦ "Інститут біології та медицини" Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Коваль Андрій Анатолійович — старший викладач кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Новописьменний Сергій Анатолійович — кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Закаложний Віктор Маркович — кандидат геолого-мінералогічних наук, доцент кафедри біології та основ здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Паляниця Віра Іванівна — зав. лабораторії кафедри біології та здоров'я людини Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Комп'ютерне забезпечення: Коваль А.А.

Друкується за ухвалою Вченої ради Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (протокол №3 від 19 жовтня 2021 року.)

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів та посилок несуть автори статей.

(XXVII Каришинські читання), м. Полтава, 28-29 травня 2020 р.) / заг. ред. проф. М.В. Гриньової. Полтава : Аструя, 2020. С. 75-79.

11. Однолько В.Г. Комплексна програма дій. Радянська школа. Київ, 1989. №3. С. 9-10.
12. Система освіти Сінгапуру. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/1308-systema-osvity-sinhapuru-rik-u-rik-posidaie-persh-mistsia-u-svitovykh-reitynhakh-u-chomu-zh-sekret-tsiiei-shkoly>
13. Тхоржевський Д.О. Державний стандарт загальної середньої освіти і диференціація змісту навчання. Київ, Педагогіка і психологія. 1999. № 4. С. 47-51.
14. Ушинский К.Д. Избранные педагогические сочинения : в 2-х т. / под ред А.И. Пискунова, Г.С. Костюка, Д.О. Лордкипанидзе, М.Ф. Шабавой; сост Э.Д. Днепров. Москва : Педагогика, 1974. Т. 1. 584 с.
15. Ушинский К.Д. Избранные педагогические сочинения : в 2-х т. / под ред А.И. Пискунова, Г.С. Костюка, Д.О. Лордкипанидзе, М.Ф. Шабавой; сост Э.Д. Днепров. Москва : Педагогика, 1974а. Т. 2. 439 с.

РОЛЬ ОСОБИСТОСТІ В ІСТОРІЇ: КЛАВДІЙ ГАЛЕН – ЛІКАР ГЛАДІАТОРІВ ТА ПЕРШИЙ В ІСТОРІЇ ОРГАНІЗАТОР «МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ» ПОШТОЮ

Біланов О.С.¹, Білаш В.П.¹, Звягольська І.В.², Новописьменний С.А.³

¹Полтавський державний медичний університет

²Ліцей №6 «Лідер» Полтавської міської ради

³Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка

Історія твориться людьми і тільки людьми. Лише облік об'єктивних умов, що визначають дії особистостей, дає можливість проаналізувати роль конкретних історичних діячів у суспільному житті. Неодмінно потрібно враховувати, що історичні умови визначають в кінцевому форматі рівень діяльності особистості. Великі історичні діячі, як і великі суспільні ідеї, з'являються в переломні роки світової історії чи історії тієї чи іншої нації. Вони створюють, викликають до трансформації великі епохи [2].

Чільне місце в історії анатомії належить ученому і лікарю Клавдію Галену (131 – ок. 200 р. н.е.), в роботах якого найбільш повно і систематизовано викладені анатомічні та фізіологічні дані того часу. Гален запропонував класифікацію кісток, описав багато м'язів, судин і нервів, внутрішні органи, частини головного мозку (сім пар черепних нервів). Він ввів анатомічні назви (діафіз, епіфіз, платізма, массетер, кремастер), що збереглися до наших днів [1].

Після завоювання Олександрії римлянами центр культурного життя стародавнього світу перемістився в Рим. Клавдій Галенус, широко відомий під ім'ям Галена, народився в Пергамі, столиці римської колонії в Малій Азії, яка прославилася медичною школою, древньої бібліотекою і храмом, присвяченим Асклепію. Батько Галена, будівельник на ім'я Никон, був людиною високої

культури і м'якої вдачі. За відгуками, Гален був блискучим юнаком з гострим і допитливим розумом. Початкову освіту він здобув у батька і до п'ятнадцяти років досяг значних успіхів в природничих науках, логіці та філософії. Никон хотів, щоб його син став філософом, але, як свідчить легенда, одного разу уві сні до нього з'явився Асклепій і побажав, щоб Гален став лікарем. В ті часи снам надавали великого значення, і Никон умовив сина цілком присвятити себе вивченню медицини і анатомії. Гален відвідував медичну школу в рідному Пергамі і займався у викладачів, які були переконаними послідовниками Гіппократа. коли Галену виповнилося двадцять років, його батько помер, і юнак відправився подорожувати з метою подальшого вдосконалення.

Спочатку він поїхав до Смирни, де займався під керівництвом відомого анатома Пелопса. Потім Гален прибув до Греції і став вчитися в Коринті. Нарешті він досяг мети своєї подорожі – Олександрії, де був університет і де продовжували викладати анатомію – предмет, який найбільше зацікавив Галена. Але так як розтини трупів було заборонено, студенти намагалися розгадати таємниці людського організму за допомогою трупів свиней, мавп та інших тварин. Розтинаючи тварин, Гален припустив, і це було цілком закономірно, що їх внутрішні органи подібні до людських. Однак деякі його висновки розходилися з положеннями Герофіла та Еразістрата, які експериментували на трупах людей. У віці 28 років Гален повернувся в рідний Пергам. І тоді вже він вважався одним з найбільш освічених лікарів своєї епохи. Римляни побудували в Пергамі арену, де щоліта проходили змагання гладіаторів. Галена призначили лікарем гладіаторів. Цей надзвичайно важливий і впливовий пост відкрив перед Галеном несподівану можливість лікувати переламані кінцівки і поранені тіла людей. Успіхи Галена на цьому терені без перебільшення можна назвати видатними. У перший же сезон багато гладіаторів отримали поранення, але всі без винятку швидко одужали. Це здавалося дивом. Одне з нововведень Галена полягало у використанні пов'язок, змочених у вині, – прототип антисептичних перев'язувальних матеріалів пізніших часів [3].

По закінченню терміну роботи Галена в якості лікаря гладіаторів він попрямував до Риму, щоб зайнятися лікарською практикою. Там Гален засяяв, як сонце чистого розуму. Чудовий лікар, він швидко забезпечив собі широку практику і обзавівся впливовими друзями. Без жодної сторонньої допомоги він зайнявся реформою римської медицини на основі, яку сам вважав науковою. Не виключено, що Гален зміг би досягти успіхів у своїх починаннях, якби він не був настільки ревним послідовником Гіппократа. Замість сміливого просування нових знань Гален очолив боротьбу за чистоту доктрин Великого Вчителя з острова Кос, їх впорядкування та зведення в якусь медичну систему, яка на століття

залишилася б непорушною; жодному лікареві не довелося б більше ламати собі голову над тим чи іншим симптомом або роздмухувати, який з можливих методів лікування буде найбільш ефективним. Система Галена, на його погляд, повинна була передбачити буквально все і підказати вірну відповідь в будь-якій ситуації. Подібний всеосяжний і авторитарний підхід чудово вкладався в рамки римської філософії. Але все це, природно, не влаштовувало римських лікарів, чиїм поглядам серйозно загрожували теорії Галена, і вони з рідкісною одностайністю ополчилися на Галена. Повністю ігноруючи опозицію, Гален продовжував розвивати свою систему чисто науковими методами. Він без кінця ставив досліди, препарував тварин і птахів, читав лекції перед дедалі більшою аудиторією.

У 169 р. н.е. за наказом імператора Марка Аврелія, який вирішив використовувати знання Галена у військовій кампанії, видатний медик був викликаний в Рим. Однак Гален умовив імператора призначити його лікарем до спадкоємця престолу Коммода. До того ж у нього залишалось достатньо часу для досліджень, експериментів і приватної практики. Мало того, Гален примудрився, мабуть, першим в історії організувати «медичне обслуговування» поштою. Коло його пацієнтів був настільки великим, що частина з них жила навіть за межами метрополії, в таких віддалених районах, як Іспанія та країни Азії. У листах вони детально розповідали про історію та симптоми своєї хвороби. На підставі цього Гален ставив діагноз та в своїх відповідних листах призначав їм курс лікування [4].

За роки невтомної діяльності Гален написав близько 400 робіт, які займають важливе місце в історії класичної медицини. До нас дійшли тільки 83 твори, які, без сумніву, належать перу Галена. Основна анатомічна робота Галена «*De usu partium corporis humani Eibri XVII*» (17 книг про призначення частин людського тіла) була написана в 169-175 рр. грецькою мовою. Її переклад латинською мовою був здійснений в 1310, тобто майже 12 століть потому. У 1971 р видавництво «Медицина» опублікувало російською мовою цю працю в перекладі С. П. Кондратьєва під редакцією В. Н. Терновського.

Як анатом Гален запровадив багато нового в науку. Він систематизував накопичені знання, зробив спроби розкрити функціональне призначення кожного органу, пояснити особливості будови. У дослідженнях кровообігу Галену належить найбільше відкриття: він не тільки виявив, але і особливо підкреслив той факт, що артерії несуть кров. На думку Галена, ця функція артерій властива їм від природи, а не є наслідком простої випадковості [5].

Таким чином, у всіх сферах життя людина, особистість відіграє активну роль. Саме від особистості, від її дій, конкретних вчинків залежить неповторний колорит суспільного життя, його

унікальність.

Література

1. Верхратський С. А. Історія медицини / С. А. Верхратський. – К.: Здоров'я, 2011. – 352 с.
2. Дейнега Т.Ф. Напрями вдосконалення підготовки майбутніх лікарів у сучасних умовах на кафедрі анатомії людини / Т. Ф. Дейнега, Н. Л. Свінцицька, В. О. Рогуля, В. Г. Гринь // Основні напрямки удосконалення підготовки медичних кадрів у сучасних умовах: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 26 березня 2015 р, м. Полтава. – Полтава, 2015. – С. 71–73.
3. Робота у студентському науковому товаристві – перша ланка у процесі формування сучасного лікаря / Н. Л. Свінцицька, О. О. Шерстюк, Р. Л. Устенко [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2015. – Вип. 2 (50), т. 15. – С. 39–43.
4. Формування клінічного мислення у майбутніх лікарів на кафедрі анатомії людини / Н. Л. Свінцицька, О. О. Шерстюк, І. М. Солдатова [та ін.] // Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі: матеріали Х ювілейної Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю (м. Тернопіль, 18–19 квітня 2013 р.). – Тернопіль, 2013. – Ч. 1. – С. 453–455.
5. Шерстюк О.О. Стереоморфология: история и перспективы ее развития для теории и практики медицины / О. О. Шерстюк, Н. Л. Свинцицкая, Р. Л. Устенко [и др.] // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2020. – Т. 20, вип. 1 (69). – С. 186–192.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

*Бокова С.І.
СумДУ*

Система освіти як в Україні, так і в усьому світі, в період пандемії зазнала великих змін. За короткий проміжок часу практично весь навчальний процес перейшов в online формат, що дало можливість студентам не переривати навчання і підтримувати знання на достатньому рівні. В цей період адаптація системи освіти залежала від багатьох факторів, в першу чергу, від організації інфраструктури навчання, його технологій та контенту.

Аналіз отриманого досвіду роботи Сумського державного університету в критичній ситуації показав високу оперативність у забезпеченні переходу освітнього процесу в online простір. До початку пандемії співробітниками університету було розроблено власні платформи для роботи викладачів в online просторі та їх взаємодії із студентами й іншими учасниками освітнього процесу. Для викладачів було проведено ряд тренінгів – вебінарів з підвищення кваліфікації.